

ياسای دهریاره پشنگیری و خزمهت بۆ ههندیک لهو کهسانه که وهزیهی نهندامی لهشیان تهگهره له بهردایه [LSS]

LSS چیه؟

ياسای دهریاره پشنگیری و خزمهت بۆ ههندیک لهوانه که وهزیهی نهندامی لهشیان تهگهره له بهردایه [lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade] (LSS) مافیته که زهمانه باشی شهرت و مهرجی زیان بۆ نهو کهسانه دکات که تهگهره بهکی زۆر یان ههمیشهیی هاتوته ری و وهزیهی نهندامهکانی لهشیان و مافیان هه بیته بتوانن نهو یارمهتیانه وهرگرن که له زیانی رۆژانه یاندا بیویستیانه و ههر وهها بتوانن کاریگهه یان هه بیته لهسه نهو خزمهتانهی که دیاندریته.

داواکردنی یارمهتی/پشنگیری و خزمهت له لایهن کهسیگه وه شتیگه که له یاسای کهسیدا چهسپاره دهیی نهو داوا به پلهی یه کهم به گوێرهی نهو یاسایه لیی بکوێرتیه به بۆ نهوهی بزانیته نایا نهو یارمهتی و خزمهته شتیگه که یاسا دیگرتیه وه یان نا. هوی نهوه نهوه به که به گشتی دهیی وا سهیری نهو خزمهت و ههول و تهقه لایانه بکریته که شتیگه له مهسه لهت و چاکهیی نهو کهسه دایه. به گوێرهی یاسا بپاو کاتیگ یارمهتی و خزمهتی ددریته که خوی داوا کردیته.

کۆمانی وهرگرتنی یارمهتی و تهقه لایه هه به گوێرهی یاسای ل س س؟
بۆ نهوهی نهو کهسه مافی یارمهتی بدریته مهرج نهوه به که نهو کهسه له بازنهیی نهو جوژه کهسانه دایه که یاسا دیاندریته وه. نهو کهسه دهیی پیدایستی به یارمهتی هه بیته بۆ بهر یه بردهی زیانی رۆژانهی خوی و دهیی نهو پیدایستیانهش به شیوه بهکی تر جی به جی نهکران.

یاسا نهمانه دگرته وه:

1. نهو کهسانه که نشوما/گهسه کردنیان تیگ چوو بیته و نهو کهسانه که نه خوشی [autism] یان هه به/گۆشه گرن و له دنیای دهر وونی خویاندا ده زین و په یه وه ندیان به دنیای دهر وه برپوه و یان بار یکی نه خوشی بیکی تری وه که نه وه یان هه به.

2. نهو کهسانه که وهزیهی زیه کی و هوشیار یان کۆسپی گه وه و ههمیشهیی هاتبیته ری له ناکامی زیان پینگه بیته میشت له ته مهنی گه وه یاندا به هوی توند و تیژی به که له دهر وه هاتین و یان له ناکامی نه خوشی بیکی چهسته یی دا.

3. نهو کهسانه که له ناکامی زۆر تهگهره چهسته یی یان دهر وونی که کهوتبیته ری وهزیهی نهندامهکانی لهشیان و که به ر وونی دپاریته که هۆکانی بهر یوونی ناسایی نین و نهو کهسانه زه چهته و دژ واری زۆریان هاتبیته ری به سهر برده و بهر یه بردهی زیانی رۆژانه یان بویه بیویستیان به یارمهتی و پشنگیری و خزمهت هه به.

نهو ده جوژی مافی یارمهتی و تهقه لایانهی که له یاسادا هه ن بۆ نهو جوژه کهسانه نهمانه:

1. رینوونی و پشنگیری تری تهسی

[Rådgivning och annat personligt stöd] نهو کهسهی که به گوێرهی یاسا ده کهوتیه بازنهیی نهو کهسانه وه که مافی پشنگیری هاوتای بهسپۆر و شاره زایان هه به، لهوانه که بیجگه له شاره زایان پشهی زانیاری و شاره زایان له چوینی زیانی نهو کهسانه هه به که تهگهره گه وه کهوتیه ری وهزیهی نهندامهکانی لهشیان. نهو پشنگیره لهوانه به کهسیگه وه بدریته وهک راویز کاری کۆمه لایهتی [kurator]، دهر ووناس، چاره سهر کهری نه خوش له ریگه ی جیمناسیگه وه، رینوونیگه ری پله ی پیش هوتابخانه، بهسپۆری هسه کردن و دهنگ، چاره سهر کهری نه خوش به ریگه ی کار وه و بهسپۆری پارێز کردن. رینوونی و پشنگیری ده بیته تهواو کهریک بیته نهک له جیاتی بۆ وینه کاری چاره سهری بۆ به تیگرتنی لیها تووی یان هانی نه وه سهر باری جارن و یان خزمهته کۆمه لایه تییه کان بیته.

2. یارمهت دهری شه خسی

[personlig assistans] نهو کهسانه که وهزیهی نهندامهکانی لهشیان زۆر کهسه بوته وه و هیشتا ته مه نیان 65 سالی بهر نه کردوته وه مافیان هه به که یارمهتیان بدریته له لایهن کهسیگ یان چه نه کهسیگ یی یارمه تی دهر وه.

بۆ نهوهی نهو کهسه مافی هه بیته کهسیگ یی یارمه تی دهر ی بۆ دانریته دهیی پیدایستی هه بیته به یارمهتی بۆ خو پاک و خاویزی راگرتن، نان خواردن، جل و بهرگ له بهر کردن یان داگه نیان، په یه ون دیکردن له گه ل خه لگی تر یان پیدایستی یارمهتی تر که مه ر چه که ی نه وه به

که دبیئو نهو کهسه زانیاری تهوا و هوئی له باری نهو کهسهدا هه بیئت که تهگه ره کهوتوته بهر وه زیفه ی نه ندامه کانی له شی.

نهو کهسه دتوانی یان پارمه تیلدریگی له لایهن شاره وانیه به بو ته رخا کرئیت و یان پارمه تی نابوو ری بدرئیت که نهو کهسه خو ی بییته خاوه ن کار یان کهسیگی تر راگرئیت بو نهوه ی کاره کانی بو بکات.

شاره وان ی نه رکی تهواوی به شه نابوو به که ی دکهوتته سه ر شان بو نهو کهسه نه ی که له ههفته په کدا کهمه له 20 سهعات پیو بیستان به پارمه تی کهسیگی تر دبیئت. خو نهگه ر نه م پیداو یستیه بناغه ییه زیاتر بو له 20 سهعات له ههفته په کدا نهوا نهو کهسه مافی هه یه که هه ره بووی پارمه تیلدریگ وه رگرئیت [assistansersättning]. مافی نه م جو ره هه ره بوودش به گو یز دی یاسایه کی تر وه ر دگرئیت که پی ی دوترئیت یاسای هه ره بوو بو پارمه تیلدریگ (LASS) [Lagen om assistansersättning]. نهو دزگایه ی که بهر یار له سه ره هه ره بووی پارمه تیلدر ددا سنووه ی بیه یه [Försäkringskassan]. له کاتی بهر یاری وادا شاره وان ی نه رکی مه سه ره ی نابوو ری 20 سهعاتی به که می دکهوتته سه ر شان.

بو نهو کهسه نه م که وه زیفه ی نه ندامه کانی له شیان نیچگار زو ر که م بو ته وه و هیشتا ته مه نیان 65 سالی بهر نه کردو ته وه مه رج نه وه یه که دبیئو یان له وه وه پیش و پیش نه وه ی ته مه نیان 65 سالی بهر کردیته وه یارمه تیلدری شه خسیان هه بو بیئت و بو په سه ند کرابیئت یان داخواز ی نامه ی پارمه تیلدر یان کاتیک پیشکش کردی که هیشتا ته مه نیان 65 سالی بهر نه کردیته وه . در یژی ماوه ی پارمه تی نهو یارمه تیلدره ش نابیئت پاش ته مه نی 65 سالی نهو کهسه زیاتر بکرئیت.

3. خزمهتی لهگه لیبوون

نهو کهسه مافی هه بوونی خزمه تی لهگه لیبوون/کهسیگی چاواسا ی [Ledsagarservice] ی هه یه که پارمه تیلدری شه خسی بو دانه رابیئت. نه م جو ره خزمه ته خزمه تیگی شه خسیبه و دبیئو لهگه ل پیداو یستیه کانی نهو کهسه بگو نیچترئیت بو نهوه ی باری زیانی نهو کهسه ناسانه ر بکات بو به شار بوونی له زیانی کو مه لگه دا.

4. کهسی په یوه ندیبه ست

[Kontaktperson] بو نهوه ی باری گو شه گیری و وه لاکه وتنی کو مه لایه تی که م بکرئته وه و پارمه تی نهو کهسه بدرئیت که به شار بیئت له چالاکی کاتی به تالدا و هه ره ها رینوینی بکرئیت له زیانی رۆژانه دا جار جار نهو کهسه پیو بیستی به کهسیگی په یوه ندیبه ست دبیئت. کهسی په یوه ندیبه ست دتوانیئت کار یگی وا بکات که نهو کهسه زیانیگی سه ره بو خو یژی. نه م پارمه تی و پشتگر ییه جاری وا هه یه که له لایهن خیزانیگه ره ددرئیت و بهو خیزانه ش ده لاین خیزانی پشتگر ییه [Stödfamilj].

5. خزمهتی چیگرته وه له مانه وه

[Avlösarservice i hemmet] بیاو دتوانی نه م خزمه تی چیگرته وه یه وه رگرئیت یان له شیوه یه کی ریگ و پیکدا و یان جار جار و له کاتی رووداوی ناچاره وان کراودا.

6. ماوه یه یی کورت مانه وه له دهره وه ی مالی خو

[korttidsvistelse utanför egna hemmet] مانه وه ی کورت له دهره وه ی مال بو نهوه یه که نهو کهسه که میگ پشو و بدات و دهره وه یه بگو ریئت هه ره ها که سوکاری نهو کهسه ش بواریان دبیئت که کهسیگی تر بیچیه چیگه یان. نه م مانه وه کورته دتوانیئت له مالیگی مانه وه ی کورتدا و یان له لای خیزانیگی تر و یان له شوینیگی تر ریگ بخرئیت بو وینه له که میگ یان له شوینیگی وه ک لادی یان دهره وه ی شار .

7. ناکالیبوونی کورت بو گه نجامی قوتابخانه ی که ته مه نیان له سه ره و 12 ساله وه یه

[korttidstillsyn för skolungdomar över 12 år] گه نجانی هوتابخانه که ته مه نیان له 12 سال زیاتره دتوانن چاودری و ناکالیبوونیان بو ته رخا کرئیت پیش و دوا هوتابخانه و هه ره ها له کاتی پشووی هاویندا.

8. زیان له مالی خیزانیگدا یان له مالیگدا که خزمه تی تایبه تی تیا به بو مندالان و گه نجان

[boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdom] نهو مندال و گه نجانه ی که ناتوانن لای دایک و باوکی خو یان بزین مافیان هه یه که لای خیزانیگی تر بزین و یان له خانوویه کدا بزین که خزمه تی تایبه تی تیا بیئت. نه م وه تهواو که ریگ دبیئو بو مالی دایک و باوکی منداله که هه م بو نهو مندالانه ی که ته نها به شیگی کاته که لای دایک و باوکه کانیان دزین و هه م بو نهوانه ی که هیه ناتوانن له لای دایک و باوکی خو یان بزین.

9. زیان له سوینیك له گڼل خزمه نكردن بؤ كه وړه كان بان خانوويي كه كه به نايه تي بگوښي [boende med särskild service för vuxna eller särskilt anpassad bostad] زیان له م شوینه دا به زور شیوه رڼك د خړیت به لام ناساپیرین شیوه خانووی گروپ [gruppboende] و خانووی خزمه نكردنه [servicebostad]. نو كه سهی لږه دزی ماق نه دشی هه به كه له لایمن شاره ونی په وړه خانووييكي بدریټی كه بؤ ووزع و باری نو گونجینرایبیت.

10. چالاقی له كانی رڼدا [Daglig verksamhet] نو كه سهی له ته مه نيكدان كه هیشتا توانی چالاقی كار كړدنیا موده به لام كار كیكیا نیه كه پیی بزین و خویند و فیربوونیش ناكه ماق چالاقیا هه به به رڼو نه گهر هاتو نو جوړه كه سهی كه وتیپته باز نهی نو كه سهی په كه له خالی 1 و 2 دا ناو براون به گوږوری پاسای (LSS)

ههقی نه م شتانه چنده
نم پارمته و ههول و ته هلا تاپه تیا نه له برینسپدا به خوږایین به لام باری شازیش هه.

نه خشی كه سهی
نو كه سهی به گوږوری پاسا پارمته و ههولانی بؤ په سهن دكړی دتوانی داوا بگات كه بلانیکی/نه خشی په كه سهی [Individuell plan] بؤ دانریټ كه له نه خشی په دا هه موو نو بریار و پارمته و ههولانی كه دپدریټی و بوی دكړیټ خرابنه وو.

نم نه خشی په پیکه وړه له گهل نو كه سهی پارمته و پشتگیری ددیریټی داندیریټ.

كاتیک نو كه سهی كه ووزیقه ی نندامه كانی له می ته گهری تیا په به گوږوری پاسا پارمته ددیریټی دتوانی كه داوا بگات نه خشی په كه سهی بؤ دپدریټ و كه له نه خشی داندانه كه شد خوی له گهل بیټ.

نو كه سهی دبیټ توانا و بواری نه دوی هه بیټ كه كار بگاته سهر ناو وړوکی نه خشی كه، كی له دانایا له گهل دبیټ و هه وړه ها دبیټ نو كه سهی توانی نه دوی هه بیټ كه خواست و پیدایستی خوی بیټیته زمان. نه خشی په كه و نه دشی تیا دبیټ كه تیا پیاو چون بگاته نو نامانج و داخوازیانه دپه وړی. هه وړه ها نه خشی په دبیټ پاسی نو پارمته تیا بیټ كه دینه هوای هه ماهه نگی هه موو به پوه ندیگان.

نه خشی كه دتوانی نم شتانه تیا بیټ،

- باسكردنیکی كورتی هه موو ووزع و باری خیزانه كه ، درباری باشه رڼو بؤ وینه كهی هوتاخانه دست پیندگات ... هتد.
- نو ههول و كوښانهی نیستا ددیریټ.
- نو ههول و كوښانهی كه پیویست و پیویست ددین.
- نو ههول و كوښانهی كه خیزانه كه دخوازی.
- هه موو نو كه سهی كه تیکه لاون له و مه سه له په دا (هه تا خیزانه كه ش) چی دكه و نو شتانه ش كهی دكړیټ.
- پیدایستی كهی خیزانه كه چی؟ (خوشك و براكانت بیر نه چیټا)
- نیټه چون دمانه ویت پارمته و وړ گریټ؟

نو شتانهی كه له نه خشی كه دمانای نه دنیه كه تیر پیاو پارمته و ههولنه كانی بؤ نو كه سهی په سهن دكړیټ. پیاو دبیټ و ددوی نه خشی كه ویت، زور جار هه موو سالیټ.

داخوازیانه

هه ر شاره وانیه كه سهی تاپه تی چیټه چیټه و هه لسورینهی كارواری (LSS) بان كارواری پارمته هه به كه بهر پرسیاره له مه سه لهی (LSS) دا. داخوازیانه دتوانریټ به نووین پیښگه ش بگریټ و دشتوانریټ له كاتی كوښونه وده له گهل كار په دستی هه لسورینهی كاره كان به دهمیش رایگه یه نریټ. نو كه سهی كه ووزیقه ی نندامه كانی له می ته گهری له پدراپه خوی داخوازیكهر.

زانیاری زیانر

پاسای (1993:387) درباری پشتگیری و خزمهت بؤ هه نديك له وانیه كه ووزیقه ی نندامه ی له شیان ته گهری له پدراپه

Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

پیشنیاری پاسا (1992/93:159) درباری پشتگیری و خزمهت بؤ هه نديك له وانیه كه ووزیقه ی نندامه ی له شیان

ته گهری له پدراپه Proposition (1992/93:159) om stöd och service till vissa funktionshindrade

